

Alliantie Financiële prikkels voor klimaatadaptatie

Beknopt verslag bijeenkomst - Update pilots en werkgroepen -

4 november 2019, Amersfoort

Bij dit verslag horen enkele presentaties van de werkgroepen en de pilot in Dordrecht. Dit verslag vult aan op deze presentaties (zie: <https://ruimtelijkeadaptatie.nl/overheden/sra/financiele-prikkels/>)

1. Welkom en opening

Na de opening door Carleen Mesters, bespreken we een aantal recente ontwikkelingen en de Kennisdag ruimtelijke adaptatie - Bij deze [kennisdag](#) op 10 december, die DPRA in samenwerking met het kennisprogramma NKWK Klimaatbestendige stad organiseert, heeft lenW gevraagd met de Alliantie een sessie te verzorgen met aandacht voor de pilots en werkgroepen.

2. Updates uit de pilots

Per pilot staan we stil bij de drie vragen: 1) **Wat gaat goed** en wil je delen met de andere pilots (successen en inzichten); 2) **Waar loop je tegenaan** en wat heb je nodig? En 3) **Welke specifieke vragen wil je aan (een van) de werkgroepen** meegeven?

Gemeente Rucphen

Korte schets van de pilot: Het gaat om een website met een rekentool voor klimaatadaptatie op basis van de postcode (www.samenwaterproof.com), in combinatie met de acties 'regenton' en 'tegels eruit plant erin'. Er zal in de context van de Alliantie onderzoek gedaan worden naar het effect door te kijken naar de mate waarin mensen van deze acties gebruik maken in de 'week van ons water', mei 2020. Een uitgebreidere beschrijving: het verslag en presentatie van [partnerbijeenkomst van 4 juni](#).

Voor de werkgroep toetsing: Er zijn meer tools, oa de [perceeltool](#). Om deze te kunnen gebruiken moet je professional zijn, bijvoorbeeld afkoppeladviseur. Op de website www.samenwaterproof.com is dit voorwerk al gedaan. Met het invullen van hun postcode krijgen bewoners tips voor maatregelen, inclusief de prijs. Deze kostenkant maakt het extra informatief, en geeft ook zicht op een eventuele 'terugverdiendtijd' met de prikkel.

Vraag is of bijvoorbeeld de kosten voor de maatregel groene daken die op de site genoemd worden overeenkomen met de schatting op de [Facts&Values](#) van de Green Deal Groene Daken.

Son en Breugel

Korte schets van de pilot: Vanaf 1 januari 2020 gaat Son en Breugel voor een periode van 10 jaar de rioolheffing differentiëren. Er komt een combinatie van een gebruikersbelasting voor het afvalwater en een eigenarenbelasting voor het hemelwaterdeel voor eigenaren die niet zijn afgekoppeld.

Voor de werkgroep effectiviteit: Het communicatietraject bevat informatieavonden, afkoppelfolders en coaching door een lokale vrijwilligersorganisatie en een watercoach. Daarnaast is er eenmalig € 300,- per afgekoppelde woning aan subsidie beschikbaar, ongeacht kosten van maatregelen. De *verdubbeling* van deze subsidie door Waterschap de Dommel heeft het *aantal subsidieaanvragen doen stijgen*.

Son en Breugel gebruikt 'afkoppelborden' om in de tuin te plaatsen. Het doel hiervan is om afgekoppelde percelen zichtbaar te maken voor de omgeving en het onderwerp hiermee midden in de samenleving te plaatsen. Dit versterkt waarschijnlijk het 'meedoen'-effect. Doel van de maatregelen is het hemelwater op eigen terrein te houden, los van het feit of terreinen groen of geheel verhard zijn.

Voor de werkgroep beslismodel: De pilot laat zien hoe belangrijk *maatwerk* per gemeente is. Zo krijgen eigenaren die aangesloten zijn op een gescheiden rioolstelsel de korting standaard. Zij worden als afgekoppeld beschouwd en hoeven niet aanvullend af te koppelen. Er zitten wat buffers in het rioolstelsel, waardoor het water in het gebied blijft.

Gemeente Dordrecht

Korte schets van de pilot: Afgelopen zomer heeft het bedrijf Sobolt data rond hittestress in kaart gebracht, in combinatie met de 'afstand tot groen'. Voor het bedrijventerrein in de pilot, en voor heel Dordrecht. Bij het bedrijventerrein komt de hitte stress zeer nadrukkelijk naar voren. Er is voor de hele zone Bu2Bu meeting georganiseerd, een jaarlijks terugkerend event. In de stand van de gemeente gaven ondernemers aan de hittestress duidelijk te hebben ervaren afgelopen zomer. Volgende stappen zijn om een enquête te houden en aanvullende interviews.

Voor de werkgroep beslismodel: Hitte en droogte zijn geen zorgplicht van de gemeente. Kijk hierbij ook naar eventuele overlap in gemeentelijke taken. Bijvoorbeeld met een bredere op duurzaamheid gerichte subsidie, en een rioolheffing die is gericht op verminderen van wateroverlast.

Voor nieuwbouw is dit goed te doen leert ook de samenwerking binnen een convenant in de provincie Zuid-Holland, de bebouwde binnenstad daarentegen is lastiger. Het verdienmodel zit op stenen, en er zijn veel opgaven te realiseren.

De ondernemers hebben een belang bij verminderen van de hitte, speel in op waar hun probleem zit. Zoals energieverbruik voor koeling, productieverlies, arbeidsproductiviteit / gezondheid. Het kantoorgedeelte is vaak geen probleem, maar in de productiehallen is vaak geen airco. Streven om aan te sluiten bij projecten gericht op energiebesparing en duurzame energie.

Gemeente Harderwijk

Bij de regionale samenwerking tussen gemeenten is er tevens een *harmonisatiedoelstelling*, ook rond de belastingen. Daarnaast is het lastige met watermaatregelen dat ze zich voor private partijen moeilijk *terugverdienen*. Je zou daarom moeten inzetten op verleiden.

De gemeente wil wel vergroenen en minder stenen, maar waar en hoeveel vraagt nog uitwerking. Uit de stress test light blijkt dat er veel kans op wateroverlast is. Er zijn knelpunten in 5 – 10% van de stad Harderwijk, de vraag is wat te doen in de rest van de stad. Het gaat met name om bestaand gebied, maar ook om nieuwbouw.

Binnen het afvalbeleid werkt de gemeente met *DifTar*. Dit soort maatregelen moet je *niet sectoraal* benaderen, maar meer duurzaamheid breed. Ook vanwege de balans richting bewoners en bedrijven. Vraag is hoe dit integraal op te pakken.

Gemeente Enschede

Er is een verkennend gesprek gevoerd met de raad over bijdrageregelingen voor afkoppelen van verhard oppervlak en aanleg van groene daken, over duurzame rioolheffing en over waterberging op eigen terrein. Voor vuil water is op dit moment gekozen voor het 'profijtbeginsel', iedereen moet profijt kunnen hebben van afvoermogelijkheden voor afvalwater. Voor het hemelwaterdeel is gekozen voor het kostenveroorzakerbeginsel.

Voor de werkgroep beslismodel: Vraag is *waar en wanneer* een aanpassing in de rioolheffing interessant is. Het is altijd *maatwerk*. Bergen van hemelwater is in Enschede interessanter. Enschede heeft grotendeels een gemengd stelsel en deels gescheiden.

Er zijn veel beslissers in de stad om mee te nemen, het vraagt om een aanpak van onderop en betrekken van inwoners en ondernemers. Groenblauw, loopt voorop wat dat betreft. Hoe andere sectoren (energietransitie) hierin mee te nemen? De kunst is om dit *meer integraal* te doen, ook in gebieden.

In een pilot is samen met een woningbouwvereniging gekeken naar mogelijkheden voor differentiatie in de rioolheffing. Het gaat om '*anders samenwerken*'. De investeringsplanning is naast elkaar gelegd en er is gekeken naar 'Wie investeert wat, wanneer?'. Ook collega's uit het sociaal domein zijn betrokken. In de integrale afwegingen maak je inzichtelijk hoe adaptatie vs sociaal domein met elkaar kunnen *meekoppelen*, elkaar kunnen versterken. Benut dit door bijvoorbeeld mensen uit de wijk op te leiden en in te zetten als afkoppelcoach en/of uitvoerder. Het project maakt de muurtjes binnen de organisatie lager.

Woningbouwcorporaties

In meerdere pilots speelt hetzelfde rond woningbouwcorporaties. Ze zijn sterk gefocust op de energietransitie, en menskracht rond klimaatadaptatie ontbreekt vaak. Meekoppelen op meerdere maatschappelijke opgaven kan dan helpen om ze beter te betrekken.

3. Update en uitwerking per werkgroep

Drie dwarsdoorsnijdende thema's worden besproken vanuit de drie werkgroepen.

Toetsing als grondslag voor prikkel / monitoring vergroening

Afbakening en focus: De werkgroep toetsing/monitoring heeft t.a.v. het doel geconcludeerd dat zij geen behoefte heeft aan monitoring van het functioneren op perceelniveau maar wel aan monitoring van het effect op wijkniveau. In het oorspronkelijke plan van aanpak van de Alliantie was als doel de toetsing van percelen geformuleerd.

De werkgroep ziet als volgende stap de inventarisatie van bestaande vormen van toetsing en monitoring. De partners in de Alliantie reikten het volgende aan:

- Son en Breugel: particulieren tonen zelf genomen maatregelen aan via uploads; gemeente controleert steekproefsgewijs.
- Rotterdam werkt met het Bluelabel; kwaliteit label is nog onvoldoende bij wateroverlast bij gebouwen. De gemeente heeft een streefdoel geformuleerd dat betekent dat 2100 woningen in deze collegeperiode (moeten) worden gestimuleerd richting een beter label.
- Enschede analyseert onder andere youtube filmpjes. Deze verschijnen na hoosbuien en geven inzicht in de mate van wateroverlast.
- Rucphen gebruikt www.samenwaterproof.com.
- Voor de waterprofessional is er de perceeltool.

Conclusie: 'Keep-it-simple', het belang van de vorm van toetsing is dat het rechtmatig gebeurt en zorgt voor lage perceptiekosten.

Vervolg wensen en stappen

- Monitoring moet wel reproduceerbaar en betaalbaar zijn, cq de monitor circa elke 5 a 10 jaar herhalen. Er zijn al veel kaarten, oa via het CBS.
- Naast het in kaart brengen ook kijken naar de wateropvang manieren, hun effectiviteit en naar wat het kost om de maatregelen te realiseren.

Onderzoek naar effectiviteit van de prikkel met gedragsonderzoek

Afbakening en focus: Behavioural Insight Nederland doet in verschillende sectoren praktijkgericht onderzoek en deze vorm lijkt goed aan te sluiten op de verschillende pilots. De aansluiting bij de pilots en de interventies werkt Behavioural Insight Nederland verder uit in een onderzoeksprogramma voor de Alliantie. Uiteindelijk doel is het ontwikkelen van een tool waarmee gedragsverandering gemeten kan worden (periode december 2019 - februari 2020). Deze tool zal worden meegenomen in de uitvraag voor de volgende serie pilots (februari - maart 2020), zodat de uitgangspunten voor het meten van gedragsverandering in de opzet van pilots kan worden meegenomen.

Vervolg wensen en stappen

Er lopen in Nederland meerdere effectiviteitsonderzoeken, zoals bij de RU Groningen, Universiteit Twente (gemeente Enschede, slimme regenton). Het zou mooi zijn als binnen de werkgroep deze kennis van buiten de ontwikkelingen in de Alliantie kunnen versterken en/of versnellen. Als aanvulling werd genoemd te kijken naar de [metafoor van de Tuinman](#) die de gemeente Sittard & Geleen gebruikt, om zo de aansluiting met de openbare ruimte te versterken. De wens is geuit om zo efficiënt mogelijk kennis te delen, door te focussen op dit onderzoek binnen de (bredere) duurzaamheids- en klimaatopgave.

Beslis(ondersteunend) model voor afweging wel/niet/hoe financiële prikkels in de beleidsmix

Afbakening en focus: Het ontwikkelen van een tool -zoals een tabel, beslisboom, berekening of keuzewijzer- dat een lokaal bestuur helpt bij hun besluit over het inzetten van financiële prikkels voor klimaatadaptatie als onderdeel van een breder palet van instrumenten zoals communicatie, regelgeving en coaching.

Het gaat daarbij om:

- Klimaatadaptatie binnen het bredere duurzaamheidsbeleid en het benutten van/meekoppelkansen. Hierbij kijken naar relatie met omgevingsvisie, DSO en financiering.
- Zicht op de stakeholders bij potentiële financiële prikkels, hun beweegredenen, motivatie, en aanknopingspunten
- Inzicht in diversiteit van financiële prikkels en de rol van de financiële prikkels ten opzichte van elkaar en binnen de beleidsmix
- Inzicht in financiële consequenties inclusief perceptiekosten voor de gemeente, het waterschap en stakeholders
- Uitwerking van een aantal modellen voor financiële prikkels.

Vervolg wensen en stappen: Formuleren opdracht met als onderdelen: afbakenen model, eisen en wensen aanscherpen, concept opstellen, uitwerking met kosten, baten en waarderingen, testronde bij en met partners van de Alliantie. Er is al veel beschikbaar, zoals een modelverordening, en straks ook zicht op het mogelijke effect van een prikkel door het onderzoek dat binnen en buiten de Alliantie wordt gedaan.

Inventariseer wat er al is, baken de onderzoeksvraag af en scherp aan hoe je tot een besluit komt. Neem de rioolheffing als onderdeel van de gemeentelijke belastingen. Daarnaast kent het [Besluit Begroting en Belastingen](#) (BBV) beperkingen. Ook Europees is het nodig ontwikkeld, zoals [RESIN-](#), 'Supporting decision-making for resilient cities'.

4. Organisatorische zaken, opmaat vervolg, volgende bijeenkomsten

- Op 10 december organiseert DPRA een kennisdag met ruimte voor een workshop namens de Alliantie
- VNG organiseert haar belastingconferentie op 17 & 18 maart, VNG nodigt Alliantie uit tot het geven van een workshop.
- Volgende bijeenkomst: begin februari.

Bijlage: Meer informatie en contact

De eerdere verslagen, presentaties en genoemde rapporten die vooraf zijn gegaan aan dit gezamenlijk ontwikkeltraject staan op:

<https://ruimtelijkeadaptatie.nl/overheden/sra/financiële-prikkels/> en
www.greendealgroenedaken.nl/differentiatie-belastingen

Contact Alliantie Financiële prikkels:

Carleen Mesters (vraag@carleenmesters.nl, 06-2150 8914, www.stroomenonderstroom.nl)
Anne-Marie Bor (a.bor@nextgreen.nl, 06-1263 4071, www.nextgreen.nl)